

УДК 336. 63

Мащенко К. С.,*аспірантка ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського*

ФІНАНСИ ПРИВАТНИХ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ: ОСОБЛИВОСТІ І ПРОБЛЕМИ

Узагальнено зарубіжний і вітчизняний досвід фінансування приватних дошкільних навчальних закладів, проаналізовано їх конкурентні переваги і вади, розроблено рекомендації з удосконалення організації фінансів приватних дитячих садків.

Ключові слова: дошкільний навчальний заклад, приватний, фінанси, організація, удосконалення.

Обобщен зарубежный и отечественный опыт финансирования частных дошкольных учебных заведений, проанализированы их конкурентные преимущества и изъяны, разработаны рекомендации по усовершенствованию организации финансов частных детских садов

Ключевые слова: дошкольное учебное заведение, частное, финансы, организация, усовершенствование.

The foreign and domestic experience of financing of private preschool educational establishments is generalized, their competitive edges and defects are analyzed, the recommendations on the improvement of organization of finances of private child's gardens are developed.

Key words: preschool educational establishment, private, finances, organization, improvement.

Постановка проблеми. Створення конкурентного ринку освітніх послуг неможливе без надання світовим співтовариством Україні статусу держави з ринковою економікою; намагання стати рівноправним членом Європейської спільноти; урахування впливу метатрендів на розвиток світової економіки взагалі та кожної країни зокрема [1, с. 261]. Приватний сектор не може замінити державний (особливо на рівні обов'язкової освіти), бо в жодній країні він не гарантує соціальної рівності у доступі до освіти. Утім, маючи чимало недоліків, навчальні заклади недержавного підпорядкування відіграють специфічну позитивну і доповнюючу роль у багатьох країнах світу [2, с. 304]. В Україні недержавний сектор найбільше поширений у сфері вищої освіти, але останнім часом користуються попитом у батьків дитячі садки приватної форми власності та отримання дошкільної освіти дітьми за допомогою фізичних осіб, є утворення із не зовсім зрозумілим статусом – так звані “квартирні дитячі садки”. Тому Мі-

ністерство освіти і науки, молоді та спорту України сприяє ліцензуванню приватних дошкільних навчальних закладів, юридичних і фізичних осіб на право надання освітніх послуг у сфері дошкільної освіти [3]. У липні 2010 р. змінами до Закону України "Про дошкільну освіту" передбачено, що держава має забезпечувати обов'язкову дошкільну освіту дітей старшого дошкільного віку [4]. Тому підходи до дошкільного виховання потрібно реформувати, в тому числі активно впроваджувати і практику вже популярних в Європі приватних дитячих садів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Враховуючи перші етапи розвитку недержавного сектора системи освіти в Україні, у працях багатьох вчених аналізується зарубіжний досвід. О. В. Босак вказує, що нові моделі та стратегічні напрями фінансування доступної для усіх освіти в умовах постіндустріального суспільства засновані на теорії системи, при якій положення людини у суспільстві визначається її здібностями [5, с. 237]. В останні 20 років у країнах Західної Європи та Америки почалися дискусії стосовно відносин між державними та різними типами недержавних форм фінансування освіти для реалізації права на отримання різних форм і рівнів освіти (лозунг "рівні можливості для усіх, але не рівні результати"). У Швеції, у контексті оперативного соціального партнерства, створюються спеціфічні центри технологій для освіти дорослих, на розвиток яких, починаючи з 90-х років, держава виділяє спеціальні гранти [6, с. 155].

Мета і завдання дослідження – виявлення особливостей фінансів приватних дошкільних навчальних закладів, діагностування їх проблем і обґрунтування рекомендацій щодо усунення.

Виклад основного матеріалу. Підвищення пропозиції на ринку дошкільних освітніх послуг викликане підвищенням попиту. На 1 січня 2010 р. в Україні функціонувало 15,5 тис. дошкільних навчальних закладів (міські поселення – 6,6 тис., сільська місцевість – 8,7 тис.). Чисельність дітей у дошкільних закладах у розрахунку на сто місць становить сто вісім дітей. Найбільше перевантаження дитячих садків має місце у Львівській, Волинській, Чернівецькій, Рівненській, Сумській, Закарпатській областях.

Проблема браку місця у дитячих дошкільних установах добре відома і в Західній Європі. Зокрема, у Франції чи Бельгії батьки можуть зробити вибір між муніципальними (або комунальними) дитсадками або дитсадками, які належать окремим приватним власникам. Бельгійці та французи також мають можливість скористатися мережею міні-дитсадків, де вихователі доглядають за обмеженою кількістю дітей у себе вдома [7]. Звичайно, ці "приватники" та їх домашня інфраструктура перебувають під пильним наглядом контролюючих органів та установ. Різниця між державним та приватним дошкільним закладом Бельгії полягає головним чином у розмірі оплати. Муніципальні дитсадки є доволі доступними, приватні – дорожчі. Французька система дошкільних закладів вважається однією із кращих у Євросоюзі. На думку експертів, цей фактор досить активно сприяє росту

кількості жінок, що працюють, а з іншого – утримує порівняно високий рівень народжуваності у державі.

Попри складність улаштування у державний дитячий садок, українських батьків насторожує скудний раціон харчування, постійні хвороби дітей, відсутність контролю за заняттями, безпекою та неналежна увага з боку вихователів. За даними Міністерства фінансів України фінансовий норматив утримання однієї дитини на рік у дошкільному навчальному закладі становив: 2007 рік – 3431,4 грн.; 2008 рік – 4989,2 грн.; 2009 рік – 5582,9 грн. Середня заробітна плата вихователя дошкільного навчального закладу становить 1467 грн. на місяць, помічника вихователя – 790 грн. [8].

Якщо сім'я не має фінансових проблем, приватний дитсадок – непоганий варіант для дитини. Але вартість послуг в окремих приватних дитячих садках м. Києва сягає до 700 у. о. щомісяця, плюс – разовий вступний внесок – до 400 у. о. [9]. У приватному дитячому садочку “Український сувенір” вартість утримання дитини становить 500 у. о. плюс щорічний внесок 500 у. о., у дитячому садочку “Умка” – 4800 грн. на місяць (плюс щорічний внесок 8000 грн.). Робітники управління освіти і науки Донецької обласної державної адміністрації підрахували, щоби приватний дитячий садок зміг “вижити” в теперішніх умовах, плата тут повинна бути не менше 1600 грн. на місяць. Але дозволити собі такі витрати може далеко не кожна донецька сім'я [10]. Варто зазначити, що для ринку освітніх послуг ціна є найбільш проблемним елементом. Це пояснюється тим, що впродовж багатьох років існувало бюджетне фінансування освіти, яке сприймалося як безоплатне навчання, хоча насправді воно здійснювалося за рахунок платних податків. Сьогодні освіта із безкоштовної перетворилася в товар, а точніше – в послугу нематеріального характеру, яка, відповідно, має свою ціну. Ключовим етапом під час визначення ціни освітніх послуг є вибір цілей ціноутворення: максимізація прибутку, забезпечення виживання, орієнтація на цінового лідера, цінова диференціація, встановлення цін на рівні цін конкурентів, максимізація частки ринку тощо [11, с. 32].

Приватні дитячі садки диференціюються залежно від спектра послуг, що надаються. Є приватні садки “повного циклу”, що працюють повний день – з ранку до вечора з наданням повного комплексу послуг – утримання, виховання та освіта, і садки “неповного циклу” для короткочасного перебування, куди ходять “домашні” діти для розвитку та навчання. Звичайно, послуги приватних дитячих садків обходяться недешево, зате в обумовлену суму входить усе: від харчування до засобів гігієни. Перевагами приватних дитячих садків є: маленькі групи – у межах 10 дітей, добре харчування, надійна охорона приміщення і території. Якщо приватний дитсадок розташований далеко від будинку, то батькам можуть запропонувати додаткову послугу – дітей забиратимуть уранці і розвезитимуть вечорами. У “пакеті” пропозицій приватних дитсадків – вивчення однієї чи кількох іноземних мов, спілкування із психологом, логопедом, заняття

хореографією, музикою, спортом тощо. Індивідуальний підхід до кожної дитини може обумовлювати диференційований підхід до визначення плати за виховання.

Здійснювати системний аналіз приватних дитячих садків складно. На сайті "Освіта в Україні" <<http://osvita.work.ua/ua/kindergartens/>> можна розшукати найближчий дитячий садок, указавши місто, адресу і радіус (від 1 до 5 км.). Але у базу внесено лише окремі приватні дитячі садки. За взірць у вирішенні питання можна взяти підхід до інформування суспільства про діяльність приватних вищих навчальних закладів. На сайті Міністерства освіти і науки України <<http://www.mon.gov.ua/main.php?query=nz/7/2>> наведено перелік вищих навчальних закладів, які отримали ліцензії Міністерства освіти і науки, як державної, так і інших форм власності. Окремі приватні дитячі садки мають власні сайти: "Затишок" (м. Тернопіль) <<http://www.zatyshok.te.ua/cikavinki>>, "Ерудит" <<http://www.erudyt.shkola.lviv.ua/ua/erudytnya.html>>, але жодної фінансової інформації на них не розміщено.

У 2010 р. у Донецькій обл. функціонувало 14 дошкільних навчальних закладів, у т. ч. 8 відомчих, які знаходяться на балансах підприємств: ВАТ "Макіївський коксохімічний завод" (дитячий садок № 11), ВАТ "Ясинуватський коксохімічний завод" (дитячі садки № 15 та № 17), ВАТ "Докучаєвський флюсо-доломітний завод" (4 дитячих садка, які відвідують діти жителів усього міста), АТ "Норд" (навчально-виховний комплекс "Сніжинка"). Витрати на їх утримання здійснюються за рахунок прибутку, що залишається в розпорядженні підприємств. У формі приватних підприємств функціонують навчально-виховний комплекс "Надія" (дитячий садок та школа) (м. Слов'янськ), "Науково-практичний центр материнства та дитинства" "Джерело" (м. Донецьк), ясла-садок "Альгер-его" (м. Маріуполь). Товариствами з обмеженою відповідальністю є "Навчально-просвітницький центр "Ікар ЛТД" (дитячий садок та школа), "Школа раннього розвитку "Розвивалка" (м. Донецьк). Дитячий садок "Козачок" (м. Донецьк) зареєстрований як приватна установа. Вказана організаційно-правова форма господарювання передбачена Державним класифікатором України: приватна організація (установа, заклад) – утворюється на основі приватної власності одного або кількох громадян, іноземців, осіб без громадянства або на основі приватної власності суб'єкта господарювання – юридичної особи [12]. Господарський кодекс України (ГКУ) (ст. 113) визначає приватне підприємство як підприємство, що діє на основі приватної власності одного або кількох громадян, іноземців, осіб без громадянства та його (їх) праці чи з використанням найманої праці. Приватним є також підприємство, що діє на основі приватної власності суб'єкта господарювання – юридичної особи [13]. Згідно зі ст. 79 ГКУ господарськими товариствами визнаються підприємства або інші суб'єкти господарювання, створені юридичними особами та/або громадянами шляхом об'єднання їх

майна і участі в підприємницькій діяльності товариства з метою одержання прибутку. Товариством з обмеженою відповідальністю (ст. 80 ГКУ) є господарське товариство, що має статутний фонд, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном. Враховуючи, що приватні дошкільні навчальні заклади використовують працю засновників або найманих осіб, а також створюються з метою отримання прибутку, їм найбільше відповідає організаційно-правова форма товариства з обмеженою відповідальністю.

Юридичні особи-власники дитячих садків у Донецькій області є акціонерними товариствами, але не розкривають діяльність дитячих садків у загальнодоступній інформаційній базі ДКЦПФР (www.smida.gov.ua). Лише ВАТ “Макіївський коксохімічний завод у обсязі реалізації послуг виділяє послуги з виховання і утримання дітей (дитячий садок із кількістю штатних працівників 17), які протягом 2006-2009 рр. зросли з 5,0 до 23,0 тис. грн. Дитячий садок “Козачок” найбільшою мірою репрезентує уявлення про приватний дошкільний навчальний заклад сучасного типу. Протягом 2007-2009 рр. батьківські внески зросли із 860 до 1651 грн. за дитину за місяць, більшими темпами порівняно з інфляцією (рис. 1). У 2010 р. унаслідок зменшення платоспроможності батьків під впливом фінансової кризи плата була зменшена з 1651 до 1445,1 грн. /міс., що у принципі відповідає індексованому рівню.

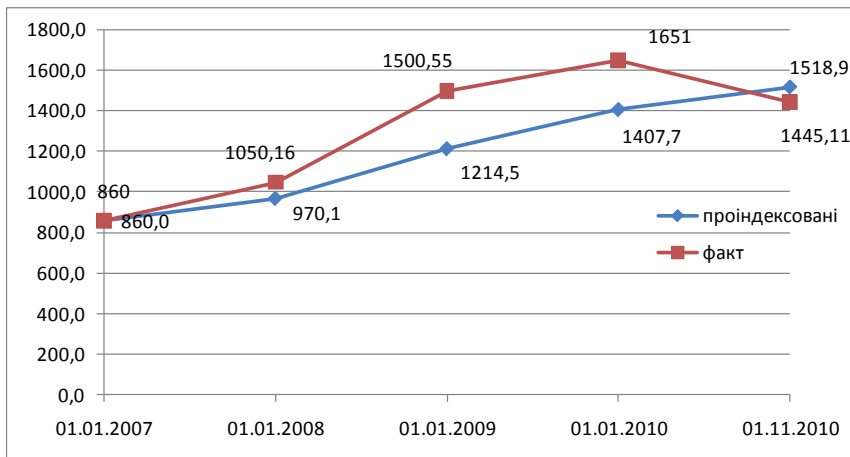


Рис. 1. Динаміка батьківських внесків на утримання дітей у приватному дитячому садку “Козачок”, грн./міс. на дитину

У дитячому садку працює 34 робітника, середня заробітна плата у 2007, 2008, 2009 рр. склала відповідно 716,7; 989,0; 1150,0 грн./чол. в місяць.

Протягом 2007-2009 рр. витрати по кошторису перевищували плановані батьківські внески, що обумовлювало від’ємний фінансовий результат (рис. 2). Фактичні доходи і витрати виявлялися меншими за кошторисними. Чистий прибуток 2007-2008 рр. становив відповідно 14,6 і 15,4 тис. грн., у 2009 р. дитячий садок отримав збитки в сумі 6,6 тис. грн. Кошторисом на 2010 р. передбачено отримання фінансового результату у сумі 28,7 тис. грн. У структурі витрат частка заробітної плати з нарахуваннями становить 49-53%, харчування – 23-28%, господарські витрати (оплата за воду, опалення, електроенергію, зв’язок, вивіз сміття, послуги санітарно-епідеміологічної служби, медичний огляд працівників) – 13-15%, оренда приміщення – 5-6%.

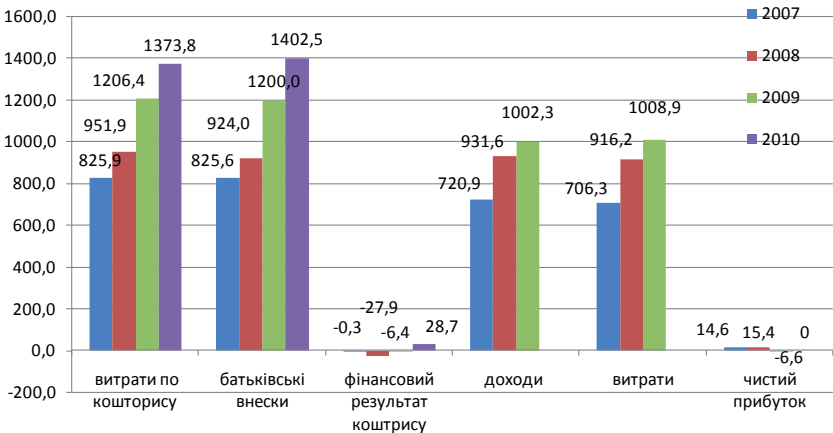


Рис. 2. Динаміка кошторисних і звітних показників приватного дитячого садку “Козачок”, тис. грн.

Таким чином, фінансову стратегію приватного дитячого садку “Козачок” можна визначити як стратегію виживання у складній економічній ситуації.

Висновки.

1. Дошкільні навчальні заклади, засновані на приватній власності фізичних та/або юридичних осіб, за своєю сутністю, є приватними підприємствами. Але вони створюються із метою отримання прибутку і мають статус господарських товариств, що повинно відобразитися у назві дошкільного навчального закладу.

2. Приватні дошкільні навчальні заклади України мають високу конкурентоспроможність за обсягом і якістю послуг, що надаються, але вона дещо обмежується високою вартістю утримання дітей. Основними про-

блемами фінансів приватних дитячих садків є: непрозорість ціноутворення, незначні відмінності у оплаті персоналу порівняно з державними, великі суми податків і оренди на рівні комерційних структур, високий адміністративний тиск у формі контролю наглядових органів.

3. Державний нагляд за діяльністю приватних дошкільних навчальних закладів, у т. ч. фінансовою, потребує удосконалення. Цьому сприятиме формування загальнодоступної інформаційної бази про мережу приватних дошкільних закладів, які отримали відповідну ліцензію держави.

4. Враховуючи індивідуальний підхід до виховання дітей, який сповідують приватні дошкільні навчальні заклади, їм рекомендується використовувати багаторівневий підхід до ціноутворення: розраховувати базову вартість утримання дитини і вартість додаткових послуг відповідно до особливостей дитини і побажань батьків на основі локальних кошторисів.

Метою подальших досліджень є обґрунтування методичних рекомендацій щодо багаторівневого підходу до ціноутворення на послуги дошкільних навчальних закладів.

Література:

1. Сафонова В. Є. Конкуренентоспроможність системи вищої освіти в контексті глобалізації [Текст] / В. Є. Сафонова // Наукові праці ДонНТУ. Серія: економічна. – 2009. – Вип. 36-2. – С. 260-264.

2. Ішук Л. І. Досвід диверсифікації джерел фінансування вищої освіти США [Текст] / Л. І. Ішук // Науковий вісник НЛТУ. – 2006. – Вип. 16. 6. – С. 303-311.

3. Про організацію роботи з дітьми дошкільного віку у 2010/2011 навчальному році: Наказ Міністерства освіти і науки від 18. 08. 2010 р. № 1/9-570 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/newstmp/2010/26_08/1_9_570.doc>.

4. Про внесення змін до законодавчих актів із питань загальної середньої та дошкільної освіти щодо організації навчально-виховного процесу: Закон України від 6 липня 2010 р. № 2442-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 46. – Ст. 545.

5. Босак О. В. Світовий досвід реформування системи професійної освіти [Текст] / О. В. Босак // Науковий вісник НЛТУ. – 2007. – Вип. 17. 5. – С. 235-241.

6. Огієнко В. Г. Соціальне партнерство як механізм компетентнісного підходу в скандинавській системі освіти дорослих [Текст] / В. Г. Огієнко, О. І. Огієнко // Вчені записки Університету “Крок”. – 2008. – Вип. 18. – Т. 1. – С. 151-159.

7. Набока М. Від року до шести. Чи вистачає дитячих садків в Україні? [Електронний ресурс] / М. Набока, Н. Шерстюк. – Режим доступу: <<http://www.radiosvoboda.org/content/article/1943653.html>>.

8. Потапова Т. Дитячі садочки: як українці справляються з дефіцитом [Електронний ресурс] / Т. Потапова // Українська правда. – 09. 02. 2010. – Режим доступу: <<http://life.pravda.com.ua/problem/4b7029fe6b1d5/>>.

9. Гоцуєнко Н. У пошуках альтернативи [Електронний ресурс] / Н. Гоцуєнко // Дзеркало тижня. – 30 січня – 4 лютого 2010. – № 3 (782). – Режим доступу: <<http://www.dt.ua/2000/2675/68342/>>.

10. Дитячі садки на Донеччині будуть коштувати 1600 грн. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://ngo.donetsk.ua/donsociety/19615>>.

11. Штефаніч Д. А. Особливості ціноутворення на ринку освітніх послуг [Текст] / Д. А. Штефаніч // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2008. – № 7. – С. 29-33.

12. Про затвердження національних стандартів України, державних класифікаторів України, національних змін до міждержавних стандартів, внесення зміни до наказу Держспоживстандарту України від 31 березня 2004 р. № 59 та скасування нормативних документів: Наказ Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики (Державний класифікатор України. Класифікація організаційно-правових форм господарювання ДК 002:2004, розд. 3) від 28. 05. 2004 р. № 97 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://zakon.pau.ua/doc/?uid=1078.16920.0>>

13. Господарський Кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 18, № 19-20, № 21-22, ст. 144.